

Petar Bašić

PREGLED POSLIJESABORSKE LITURGIJE NAPOKON I NA HRVATSKOM

Knjiga Adolfa Adama *Uvod u katoličku liturgiju* (Zadar 1993, izd. Hrvatski institut za liturgijski pastoral) sažet je pregled cjelokupne liturgije u obnovljenom obliku nakon II. vatikanskog sabora.

O obnovljenoj liturgiji napisano je mnogo znanstvenih radova te su tako stvoreni preduvjeti za velike znanstvene priručnike. Neki su već završeni (*L-Église en prière*, 1983-84, 4 sveska), a neki (mnogo opsežniji) pri samom su dovršenju (*Anàmnesis* /1974- /, *Gottesdienst der Kirche* / 1982-? ...). Redovito su to djela velikih ekipa, po sastavu međunarodnih.

Knjiga A. Adama mnogo je skromnija po opsegu, što i sam autor priznaje stavljajući već u naslov *Grundriß* (pregled) ili u uvodu 'znanstveni sažetak' (*Kompendium*). No to nije sažetak samo onoga do čega su došli drugi, nego dobrim dijelom i sažetak autorovih vlastitih istraživanja. On je sam napisao mnogo knjiga uvoda u poslijesaborsku liturgiju pa na koncu daje sažet pregled u jednoj knjizi. To je i glavna odlika ovog djela: lako se zapaža da ga je napisao iskusan profesor i istraživač, dobar poznavalac gradiiva o kojem piše. On daje precizan opis poslijesaborske liturgije, precizirajući njezine bitne, nepromjenjive elemente i one koji podliježu promjenama i prilagodbama. Tekst sadrži mnogo informacija, ali to ne ide na štetu čitljivosti. Izlaganje je jednostavno i jasno te je razumljivo i onima sa skromnijom liturgijskom naobrazbom.

Pregled sadržaja zauzeo bi mnogo prostora pa se on ovdje izostavlja.

Knjiga je u svakom slučaju cjelovit, i upravo uzoran pregled katoličke liturgije. Teško bi bilo uočiti nešto važno što nedostaje. Gradivo je raspoređeno ravnomjerno, bez oscilacija u izlaganju (to je prednost jednog autora). Ne stječe se dojam da je koji dio obrađen pomnije, a koji drugi površnije, da je neka tema autoru bliža, da je tu na svom terenu, a druga da mu je dalja.

Da smo ovakav priručnik već imali, sada bismo možda poželjeli više onoga što nije općenito poznato i više praktičnih sugestija o tome kako oblikovati pojedina slavlja. Ali to je već drugi korak. Zasad nam je potreban upravo ovakav priručnik.

Na kraju nešto i o hrvatskom izdanju. *Hrvatsko izdanje* uredio je Anton Benveniste, a o objavljivanju ovog djela dogovorili su se i preveli ga profesori liturgike na našim bogoslovnim učilištima. Oni najbolje znaju što nam je u ovom času potrebno i valja im vjerovati da su dobro odabrali.

Prvi je dojam o knjizi pozitivan: jezik je dotjeran i lako se čita, a knjiga je pregledna. No izdanje je, kako čujem, pripremano u žurbi, a i ratne su neprilike učinile svoje te se pri pozornijem čitanju zapažaju i razni propusti. Uzimajući sve to u obzir, nešto ipak valja spomenuti. Čitajući knjigu bilježio sam sve što mi je bilo sumnjivo pa sam onda ta mjesta usporedio s izvornikom (nisam imao istodobno obje knjige pri ruci). Uspoređivanje je, međutim, otežano time što je ovo prijevod 1. njemačkog izdanja, a ja sam imao u rukama 3. izdanje, u koje je autor unio neke promjene. On sam u predgovoru 3. izdanju kaže: "Raduje što je brzo postalo potrebno treće izdanje ove knjige. To pruža priželjkivanu prigodu da se unesu neka poboljšanja i odpune" (potpisano u došašću 1987; poslije toga mi je poznato barem jedno izdanje, 1990, no ne znam je li opet što mijenjano).

U hrvatskom izdanju najprije upada u oči mnogo tiskarskih pogrešaka. Najmanji je problem s onima koje se takvima lako prepoznaju (i one će neke čitatelje sigurno ljutiti), teže je s onima koje neće svi prepoznati kao pogreške, a to nije uvijek ni moguće. Budući da je ovo kod nas zamišljeno i kao priručnik za studente, treba uložiti više truda da se pogreške i sve nepravilnosti izbjegnu. Ako npr. imamo na umu današnje znanje latinskog jezika, ne bi iznenadilo da koji student nauči pogrešku "ex opere operatio" (pogreška se čak dva puta ponavlja) ili "Codex ubricarum", "orationes ligitimae", "Gaudate".

Ima i prevodilačkih zabuna ili nejasnoća. Ovaj je izraz barem nejasan:

”što je uvjetovalo groteskan običaj ‘službe kutije‘“ (40, kod bilj. 57), a tako i ova rečenica: ”Ne bez svojih političkih primisli vršili su ne samo *Pipinov* nego i *Karlov* pritisak da se vjerno preuzme rimski način pjevanja.“ (96); na str. 143 tekst kod bilj. 4 nije jasan, ni uputa u bilj. nije točna; to vrijedi i za tekst na kraju str. 235. Riječ ”Heft“ prevedena je s ”bilježnica“, a treba ”svezak“ (64, bilj. 10), odnosno ”broj“ /časopisa/ (93, bilj. 2). Negdje je očito da nešto nedostaje: ”O zaslugama Ambrozija za bogoslužno pjevanje.“ (izostalo je: ”v. na str. 26.“) (34). Za neke se pogreške ne zna jesu li tiskarske ili prevodilačke zabune, npr. aramejski umj. aramejski, namirila umj. namrla, dragih svetaca umj. drugih svetaca itd.

Osjeća se težnja da se ujednači stručno nazivlje, no neka su kolebanja ostala, npr. u upotrebi pridjeva vazmeni/uskrsni, a redaktor se nije opredijelio u vezi s izrazom vazmeno/uskrsno, otajstvo/misterij. Ne razlikuje se dosljedno prezbiter/svećenik, što je osobito važno u nabranjanju: biskup, prezbiter, đakon.

Grafička je obrada pohvaljena, no i tu ima većih propusta. Radnik na računalu u nekim se stvarima očito nije snašao: ima vrlo neobičnih rastavljanja na slogove: ra-epresentatio, Gu-eranger (bez naglaska!), Ko-elna (umj. Kölna) (i inače se vrlo često izostavljaju francuski naglasci i njemački prijelaz, a njemačko je ”ß“ svagdje otpalo te imamo –Mefeier– umj. –Meßfeier–, –Nubaum– umj. –Nußbaum–, –Häuling– umj. –Häußling itd.), broj izdanja označavan je često na neuobičajen način te se u većini slučajeva neće razumjeti: 2/1963 umj. ²1963; tekstovi na nekim stranicama vrlo su nepregledni, npr. Kratice i literatura (str. 335-397), negdje je naslov na dnu strane, a tekst počinje na slijedećoj strani: str. 131, 151, 331.

Ni jezični lektor nije bio do kraja pozoran: Zašto npr. ostavlja veliko početno slovo u Dr Mons (oboje bez točke), Papa, Anglosaksonci, Husiti ... (malo početno slovo u riječi –bog–, i to dva puta, može se shvatiti kao tiskarska pogreška)? Ne razlikuje uvijek –crkvu– od –Crkve–, na više mu je mjesta promakla nepravilna upotreba prijedloga –od–: ”izdano od B. Botte“ (dvostruka pogreška), tumačenje od Ćirila“, ”izdanje od Goara“..., nepravilni oblici –obećaje–, –unatoč toga–: –savjet– ne ispravlja uvijek u ”vijeće–, –dušebrižnik– u –dušobrižnik–; rimske brojke kao sastavni dio imena čas su s točkom, čas bez nje: Pio XII. i Pio XII (uz to još kolebanje između Pio/Pijo). Za brižljiviji jezik, kakav mora biti u priručniku ove vrste, neobični su izrazi: ”U i po zajedništvu s Kristom“, ”djeluje u i po svojoj

Crkvi“..., a savjestan lektor ne propušta ni nejasnoće kao što su one spomenute.

Evo i nekih nedostataka tehničke naravi. Na str. 160 nalazimo tekst: "Izuzetno se (vjerovanje) smije zamijeniti pjesmom-vjerovanjem", a u bilj. se upućuje na rubriku MD II,341. Tu se može zapaziti: a) u popisu kratica ne nalazi se MD, a u izvorniku se može vidjeti da je to njemački misal; b) ako ta rubrika vrijedi za njemačko jezično područje, ne vrijedi samim time i za hrvatsko. Takvih primjera ima još: Naš misal npr. ne predviđa kao njemački da se Kyrie može uključiti u ulaznu pjesmu (154) niti da se pripjevni psalam može zamijeniti drugom prikladnom pjesmom (157). U tekstu nalazimo neke kratice kojih nema u popisu kratica (jer se odnose na njemačko izdanje): UN, a treba ON (=Opće napomene), umjesto MD treba RM (=Rimski misal), umjesto LO, PE treba ORMČ (=Opći raspored misnih čitanja); u tekstu dolazi kratica ONLK, a u popisu kratica ONLGK (pravilno), u tekstu dolazi više puta OUM umj. OURM; u Kratkim naslovima često citiranih djela kod Variationes treba navesti hrv. izdanje, u Popisu imena i analitičkih pojmova na više mjesta naveden je pojam ali ne i stranica ili se negdje upućuje na natuknicu koje nema. Na kraju ovog dijela i dva pitanja: u 7. poglavlju izostavljen je duži tekst o ekumenskim pitanjima, jer da "ima pred očima nadasve njemački crkveni krug". Ipak zar ne bi i nama taj tekst bio zanimljiv i poticajan? Na str. 361-397 donesena je, kao dopuna onoj kojom se služio autor, bibliografija iz talijanskog izdanja. Je li takva bibliografija za korisnike ove knjige korisna i potrebna?

Naveden je manji dio uočenih nedostataka, a nastojalo se da primjeri budu što raznolikiji. Ne želi se time umanjiti vrijednost truda uloženog u ovo izdanje, nego samo - imajući pred očima važnost ove knjige u nas - ukazati na potrebu revizije, a potrebnost revizije potiče i promijenjeno njemačko izdanje. A dok se bude čekalo novo hrvatsko izdanje, dobro bi bilo otisnuti popis važnijih pogrešaka s ispravcima za prvo izdanje.

Zaključno se može reći da smo ovakvu knjgu predugo čekali, ali će i sada dobro doći. Knjiga se može preporučiti svećenicima i svima koji su angažirani u pastoralnom radu. Tu će naći preciznu i uravnoteženu informaciju na koju se mogu osloniti.